

Marsmännens värv i Australien

ronika

ed någon fördröjning följer här den hyllning
den svenske mannen, som Margareta
Norlin hade lust att skriva redan på 80-talet.

Turtis på kontinenten

tt resa utrikes som ensam kvinna ger perspektiv på våra
ns- och kvinnoroller. Unga interrailare kan vittna om efter-
gången manlig uppvaktning. Kvinnofrid existerar sällan och
är faktiskt en sjuhelsikes skillnad mellan Italien och
Sverige.

Jälv jobbade jag mellan 27 och 37 års ålder i filmimport-
nischen. Jag reste ofta ensam i Europa. En överviktig brunet
med glasögon på näsan, aldrig utmanande klädd. Tror ni det
lpte? Inte alls. Jag kom tillbaka från en vecka i Prag med
kspärr efter tappra försök att se otillgänglig och arg ut. Då
le jag väckts varje natt av en envis man som ville bjuda på
mpagne på rummet. Eller kunde jag berätta om galningen i
necy som påstod att han i mig hade hittat sin själsliga halva
i uppvaktade var morgon med blommor och sonetter (!) på
iska. Eller en tysk som envist bankade på hotellrumsdörren i
mar tills han somnade på tröskeln. Eller vinhandlaren på
tåg genom Spanien, som spände musklerna och sa att män
födda till härskare. De låg ju alltid ovanpå.

en av de mer humoristiska episoderna var den med en något
usad finländare som uppvaktade mig på Silja Line. Jag hade
i tioåriga dotter med, och hon ville stanna och titta på
sen. Jag satte mig i kaféhörnan med en bok demonstrativt

**längden är det
röttande att vara
illebråd, även om
nan får en del
extra komplimanger
och choklad
utomlands.**

et hjälpte spände han ögonen i mig och insisterade på sjung-
e finlandssvenska:

Du skulle gråta av lycka om du såg den!
ock ja. De som påstår att vi inte kommit någonstans i Sve-
vet inte vad de talar om. I Sverige får man mestadels gå i
d på gatorna. På konferenser blir man nästan alltid behandlad
i en klok person som har något att tillföra. Blir man tilltalad
en man på offentlig plats kan det faktiskt gälla vädret, eller
spolitiken eller hur det är att hämta ungar på dagis.
finns en rimligare attityd mellan könen, som vore värd
exportera.

land drömde jag under dessa mödosamma år om att skriva
hyllningsartikel till den svenske mannen, vars relativa
likhet och brist på macho-fasoner underlättade livet så till
grad för mig och andra kvinnor. I längden är det tröttande
vara viltbråd, även om man får en del extra komplimanger
och choklad utomlands.

om när man återvände med nattåg genom Tjeckoslovakien
i Tyskland och utsattes för minutiösa pass- och tullkontroller
uniformklädda består till män. De stod där och röt med
gna vapen. Med hänflin blev de underlivet mot britsen i
iktshöjd, och i värsta fall blev man upptvingad i nattlinnet
den de underhöll varandra med slippripheter och viftade med
lerkläder ur väskorna.

Det var då man älskade den svenska jämlikheten som mest.
märktes direkt vid gränsen. Plötsligt vimplade det av män
i tog hand om sina barn eller talade vänligt till en som om
n vore människa. Det var inte fängre
igt att le och småprata. Man kunde
n öl i lugn och ro på färjan. Och när
snälla svenska tullmännen kom i
dliga överaller, fick jag alltid tårar i
men. *Sådan* får en kvinna att gråta
lycka!

7 april 1998

MARGARETA NORLIN

Varför kan antipoderna
banta staten men inte vi?
Anders R Olsson för-
klarar varför den gamle
kanslerns förvaltning är
så livskraftig.

Låt säga att en IT-konsult från
mars kommer till jorden för
att – från grunden – omor-
ganisera svensk offentlig förvalt-
ning. Hur skulle det bli? Annor-
lunda, förstås. Med effektivt utnyt-
tande av ny teknik kunde kvalite-
teten i medborgarnas kontakter
med myndigheterna höjas, sam-
tidigt som kostnaderna för förvalt-
ningen skulle minska.

IT

Utan marsianska konsulter går
omorganiserandet oändligt lång-
samt. Mellan skål och vägg erkän-
ner praktiskt taget alla direkt
berörda – politiker som tjänstemän
– att de gamla strukturerna är
omöjliga att rubba. Man kan
modernisera den statsförvaltning
vars grund Axel Oxenstierna lade,
utrusta den med datorer, men inte
ersätta den med en ny, mer ända-
målsenlig. Och när staten inte vill,
är kommunerna lästa.

Djärva grepp i Australien

I Australien tar man däremot
djärva grepp. Arbetet påbörjades
hösten 1997 och bygger i hög grad
på IT-lösningar. Huruvida det nya
kommer att fungera väl i alla avse-
enden återstår att se, men motiven
för satsningen är förnuftiga och
den politiska viljan är stark.

En av flera bärande idéer i Aus-
tralien är att man ska vända per-
spektivet från centralmaktens till
medborgarens. Den enklaste kon-
takter med myndigheter handlar
ofta om livsförändring av något
slag: han/hon flyttar, påbörjar en
utbildning, går i konkurs eller fälls
för brott. Varje sådan livsföränd-
ring rör en rad myndigheters
ansvarsområden och individen för-
väntas kommunicera med var och
en av dem. Förutom att det tar
mycket tid för den enskilde och att
flera myndighet var för sig ska
administrera blanketter, kontrollera
och besluta, uppstår risker för fel
– genom missförstånd eller fusk.

Den australiensiska modellen
innebär att myndigheternas verk-
samhet sammanförs till block. Så
omfattar transfereringsblocket de
myndigheter som i Sverige mots-
varas av Riksförsäkringsverket,
AMS, a-kassa, kommuner och
landsting. En typisk transfere-

Oxenstiernas verk består.
Detalj ur träsnitt av August
Strindberg, efter en målning av
J C Boklund. Ur Förr och nu 2/1876.

ringsmyndighet får behålla om-
kring 15 procent av sin budget för
övergripande utrednings- och poli-
cyarbete. Resten går till den fysiskt
sammanslagna service-organisa-
tionen Centrelink.

Den har vid starten 400 lokal-
kontor och en stab på 24 000 per-
soner. Organisationen ska under ett
par år få sätta sig. Sedan ska verk-
samheten privatiseras och enligt
prognoserna kan då personalstyr-
kan kraftigt ha minskats. Det blir
möjligt tack vare storskalighetens
fördelar och ett kraftfullt IT-stöd.

Bättre och billigare service

Det uttalade målet med Centre-
link är att ge en bättre service till
markant sänkta kostnader. Löne-
bonus på upp till 20 procent ska
betalas till myndigheter som klarar
modellbytet på ett bra sätt. Ansvar-
et för reformen vilar ytterst på
enskilda ministrar, men enligt upp-
gift är den politiskt så väl förank-
rad att den tål ett regeringskifte.

Går något liknande att genom-
föra i Sverige? Säkerligen inte.
Om viljan överhuvudtaget finns på
politisk nivå så saknas kraften.
Svensk statsförvaltning är på
gott och ont självständig. Den styrs
av lagar, alltså av riksdagen, inte
av ministrar. Det är byråkratin som
har kunskaperna och utrednings-
resurserna, inte regeringskansliet.
Varje större reform måste rullas
genom en utdragen lagstiftnings-
process på hjul som motsträviga
ämbetsmän kan sätta ständigt fler
kappår i.

Vår politiska kultur bygger i
själva verket – åtminstone vad
statsförvaltningen beträffar – på att
myndigheterna har initiativet.

I Sverige förväntas ett organ kal-
lat Toppledarforum initiera IT-
stödd förändring i staten. Ord-
förande i Toppledarforum är vis-
serligen finansminister Åsbrink,
men de övriga ledamöterna är
chefer för stora och/eller strategiskt
viktiga förvaltningsmyndigheter.
Dessa myndigheter har också
ansvaret för alla projekt som Top-
pledarforum driver. Att detta organ
ska ta några djärva grepp – som att
avskaffa myndigheter som är före-
trädda i gruppen eller åtminstone
kraftigt beskära deras anslag/revir
– är osannolikt.

Inte mycket kan hända

Om initiativen tas på kommunal
nivå kan något, men inte mycket,
hända. Ett svenskt embryo till
reformering av australiensiskt snitt
är medborgarkontoren. De första
öppnades vid 90-talets början och
nu finns ett hundratalt i hela landet.
Utgångspunkten är lika enkel som
självlkar: Medborgarna vet inte all-
tid – och struntar egentligen i –
vilken myndighet som formellt är
huvudman för olika uppgifter.
Ideala vore att man går till samma
kontor oavsett om man vill fråga
om skatten, behöver ett personbevis
eller ska anmäla inbrottet i bilen.

**Ett svenskt embryo
till reformering av
australiensiskt snitt är
medborgarkontoren.**

Om en sådan reform kunde
genomdrivas enligt intentionerna –
det vill säga om alla i samman-
hanget viktiga myndigheter deltog,
om medborgarkontorens personal
fick en gedigen utbildning, om ett
kraftfullt IT-stöd utvecklades för
verksamheten – då skulle uppen-
barligen stora vinster ligga inom
räckhåll. Nu går det inte. Revir-
bevakningen är alldeles för hård.

Polisen tänkte först vara med i
satsningen på medborgarkontor,
men hoppade av. Sjukvården har
aldrig visat intresse. (Den som hos
Stockholms landsting har sökt svar
på frågan "Vart vänder jag mig
med krämpan X?" vet något om
bristerna på den kanten.)

Flertalet av dagens medborgar-
kontor blir därför mest kommuna-
la försök att behålla någon service
alls på små orter. Slår man ihop
några kommunala tjänster med för-
säkringskassans så blir det ekono-
miskt försvarbart. Som förvalt-
ningsreform får det däremot mar-
ginell betydelse.

Det är alltså inte nog med att
svenska skattebetalare får vänta
länge på en modernisering av
offentlig förvaltning. Dessutom har
just Australien tagit täten interna-
tionellt. Dyrar blir resorna som
svenska byråkrater och politiker
måste göra för att studera reformer
de inte kommer att lära av.

ANDERS R OLSSON

• Citatet

*Jag delar uppfattningen att det är olämpligt att
utse en invandrare som integrationsminister. I dagens
opinionsklimat vore detta ett effektivt sätt att
devalvera integrationsfrågan.*

– José Alberto Diaz
i Dagens Nyheter, 5/4.